

Ilija ŽIVKOVIĆ

Temeljni koncepti socijalne psihologije

– Veleučilište Baltazar Zaprešić,
Zaprešić, 2015., 195 str.

Knjiga red. prof. dr. sc. Ilije Živkovića, *Temeljni koncepti socijalne psihologije*, u izdanju nakladnika Veleučilišta Baltazar iz Zaprešića, tiskana 2015. godine, nastoji na sistematičan i veoma jasan način ponuditi relevantan pregled temeljnih koncepata za razumijevanje socijalne psihologije.

Socijalna psihologija, kao znanstvena disciplina, neizostavna je u razumijevanju temeljnih ljudskih odnosa, a podobna je i u permanentnoj edukaciji, budući da se obrisi suvremene socijalne psihologije primjenjuju u svakodnevnoj interakciji psiholoških i socijalnih čimbenika.

Ova knjiga svojom širinom nastoji pokriti veći dio tema socijalne psihologije, ekstrahirane iz vodećih svjetskih udžbenika, čija dostupnost na hrvatskom jeziku, te u jednom ovakom sažetom vidu, materijalima koji su pred nama, ima dodatnu vrijednost. Autorovom interpretacijom temeljnih koncepata socijalne psihologije uviđa se bogata interdisciplinarna korelacija s datostima opće, razvojne i kliničke psihologije, te zastupljenost ostalih društvenih i humanističkih područja: sociologije, antropologije, političkih znanosti, ekonomije, filozofije i drugih.

Pregled temeljnih koncepata socijalne psihologije uključuje upoznavanje s

povijesnom dimenzijom razvoja određenoga područja te promatranje koncepata iz nekoliko različitih teorijskih ili istraživačkih pozicija. U obradi naslova veliki se naglasak stavlja na raznolikost društvenih i kulturnih sredina te na politički kontekst što znatno utječe na socijalno ponašanje pojedinca i sveukupni proces socijalizacije.

Udžbenik je zastupljen s 14 strukturalnih naslova, od kojih je svaki numerički ravnomjerno i podjednako zastupljen približnim brojem obrađivanih stranica, metodološki, korektno postavljene. Udžbenik polazi od predstavljanja socijalne psihologije, kratkim *Uvodom u socijalnu psihologiju*, kojim se na sažet način prikazuje pregled interesa i razvoja, te specifičnosti socijalne psihologije.

Druga cjelina, *Znanstvena istraživanja u socijalnoj psihologiji*, obrađuje koncepte i strategije znanstvenih istraživanja, predstavljajući anketne modele istraživanja, jasno povlačeći granice znanstvene objektivnosti istinskih eksperimenata od kvazi eksperimenata, utemeljujući ih na važnim elementima znanstvenoga pristupa u socijalnoj psihologiji, čija se istraživanja provode unutar konteksta laboratorijskih eksperimenata i terenskih istraživanja. Svrha istraživanja druge cjeline razotkriva se u predstavljanju objekta proučavanja socijalne psihologije, koja se u trećoj cjelini obrađuje analizirajući *evolucijske korijene ljudskoga ponašanja*.

Slijedeći shematsku sistematičnost predstavljanja socijalne psihologije četrty je naslov posvećen povijesnomu pregledu proučavanja teorija ljudskoga

razvoja, napose *socijalizaciji u ranim godinama života*, zadržavajući se na Eriksonovoj teoriji osam životnih faza psihosocijalnoga razvoja.

U narednoj se, petoj cjelini, logički nadovezuje analiza *psihološkoga, socijalnoga i emocionalnoga razvoja: kao temelja socijalizacije*, koji se izgrađuju čvrstom sviješću o sebi unutar socijalnoga razvojnog konteksta. Taj se pojam samosvijesti dalje izgrađuje jasnim spoznajnim stavovima, koji predstavljaju glavnu temu šeste cjeline. Opisujući mogućnosti različitih načina promatranja emocionalno zasnovanih i ponašajno očitovanih stavova, autor iznosi teze promjene stavova uz pomoć triju teorija: teorije ravnoteže, načela kongruentnosti i teorije kognitivne disonance. Ovo je poglavlje od izuzetne psihološko-znanstvene važnosti, budući da se unutar ove cjeline detaljnije obrađuju stavovi i njihova mogućnost uvjeravajuće promjene pomoću persuazije i persuazivnih poruka, kojima se obilato koristi suvremena propaganda komercijalne ekonomske ponude.

Daljnji ciljani doprinos socijalne psihologije u suvremenom svijetu očituje se tematikom sedme cjeline koja obrađuje objekte i izvore *predrasuda diskriminacije i stereotipa*. Persuazivnost se sugerira ponudom individualnoga, međuljudskoga i međugrupnoga pristupa socijalne psihologije pitanju predrasuda i stereotipa. Na temeljima prethodno obrađivanih cjelina dolazimo do osme cjeline, izgrađene *socijalne spoznaje*, koja se obrađuje naslovima socijalne percepcije utemeljene na stvaranju dojmova i

važnosti prvih, središnjih i perifernih osobina kod stvaranja dojmova, s obzirom na implicitne teorije ličnosti.

Daljnja se obrada razrađuje u devetoj cjelini, posvećenoj *socijalnoj spoznaji*, tumačeći *atribucijski pristup*. On se konkretnije razlaže dispozicijskim i situacijskim atribucijama, jasno opisujući čimbenike atribuiranja: konsenzusom, dosljednošću i razlikovnošću, ostavljajući prostora i za mogućnost atribucijske pogriješke pristranošću djelovanja odnosa između vršitelja radnje i promatrača. Područje socijalne spoznaje proučava pitanja koja opisuju način kako mi, ljudi, kodiramo, procesiramo, pamtimo i koristimo informacije u društvenom kontekstu, s nakanom da bismo razumjeli ponašanje drugih. U fokusu socijalne spoznaje jesu i procesi koji određuju kako ljudi percipiraju stvarnost, kako obraćaju pozornost na nešto ili na nekoga, kako, odnosno zašto, pamte stvari o sebi i o drugima. Ne manje važno područje socijalne spoznaje jesu mehanizmi koji nam omogućuju uvid u područje utjecaja društvenih situacija na određene spoznajne procese u komunikaciji s drugima. Ova nas interakcija upućuje na daljnje predstavljanje desete cjeline, usmjerene tumačenju temeljnih elemenata *međuljudske privlačnosti* (proučavanjem fizičke privlačnosti, blizine, uzajamnosti i sličnosti). Tema se interpretira *Byrne-Cloreeovim* modelom veze potkrjepljenja i afektivnoga stanja, *Newcombe-ovom* teorijom ravnoteže, teorijom socijalne razmjene i teorijom jednakosti.

Razumijevajući bazične elemente na kojima se ostvaruju poveznice i utemeljuju veze, u daljnjem se prikazu udžbenika, u jedanaestoj cjelini, predstavlja dodatno važan element razumijevanja temeljnih koncepata socijalne psihologije temom *neverbalne komunikacije*. Ona je neizostavni element u proučavanju međuljudskoga ponašanja, koje se ne/svjesno izražava govorom tijela, uzajamnim pogledima, kognitivnim aktivnostima, emocionalnim porukama, samopredstavljanjem, parajezikom..., kojim se, neverbalnim ponašanjem, očituju podsvjesne informacije. Cilj je ovoga poglavlja osvijestiti socijalne vještine u prepoznavanju i korištenju neverbalnih komunikacija.

Na prethodnom se naslovu nadahnjuje i dvanaesta cjelina, usmjerena na proučavanje *socijalnoga utjecaja na ljudsko ponašanje*, koje se aktualizira temeljnim stavovima: popuštanja i/li konformizma, koje se često podvrgava pokoravanju i poslušnosti autoritetu, ali se dodatno upućuje i na važnost utjecaja ambijenta na ponašanje ljudi. Način kako organiziramo i koristimo informacije, koje dobivamo od drugih, fundamentalne su u razumijevanju interpersonalnih procesa, međugrupnih odnosa. Njihovo se ponašanje dalje očituje u trinaestoj cjelini, usredotočenoj na socijalnu facilitaciju *grupa i grupnoga ponašanja*, koje se manifestira utjecajem grupne asimilacije tijekom donošenja odluka koje često mogu biti vođene grupnim zaslijepljenostima, osjećajima neranjivosti, slijepim vjervanjem u ispravnost grupe, diskrediti-

ranjem informacija suprotnih grupnoj odluci, stvaranjem pritiska na članove grupa da se konformno ponašaju ili stereotipiziranjem članova koji ne pripadaju grupi. Takvo ponašanje gomile često može voditi do poništavanja individualnosti (deindividualizacije). Stoga se nužno obrađuju psihološke strategije primjenjive unutar ovoga sektora.

Posljednja se, četrnaesta cjelina, bavi proučavanjem *razvoja savjesti i morala*, koji su neizostavni u promatranju socijalnoga psihološkog konteksta ljudskoga djelovanja. Savjest se promatra u sociobiološkom kontekstu i unutar različitih psiholoških pravaca: psihoanalitički, bihevioristički, humanistički pristup moralnoga ponašanja i savjesti. Daljnja se analiza upotpunjuje kognitivno-razvojnim modelima moralnoga razvoja unutar sfere razvojne psihologije kroz Piagetovu teoriju, Kohlbergov model i moralni razvoj prema teoriji Normana J. Bulla, koje pružaju temelje razumijevanja suvremenih istraživanja o počecima moralnoga razvoja, te oblikovanja sustava internaliziranih moralnih principa.

Većoj i lakšoj kognitivnoj usvojenosti obrađene materije pridonose finalni kratki zaključci na kraju svake obrađivane cjeline. Time se ostvaruje bolja percepcija i usredotočenost na bitne naglaske samoga sadržaja.

Kompleksna problematika svih društvenih, bioloških i inih faktora, kao konstitutivnih elemenata socijalne psihologije, predstavljena je u ovoj knjizi na vrlo sintetičan, razumljiv, jednostavan i koherentan te zanimljiv način

koji autor pruža čitateljima, ilustrirajući navedenu problematiku prikazom ključnih eksperimenata i najnovijih istraživanjima koja se provode u ovoj psihološkoj disciplini. Na taj način čitatelj je u stanju razumjeti kompleksni svijet međusobno isprepletenih odnosa pojedinca i okoline, te unutarnjega i vanjskoga svijeta.

Ova knjiga može poslužiti kao svojevrsni vodič u razumijevanju socijalne realnosti i njezina utjecaja na naše doživljavanje drugih, njihovih namjera, motiva i osjećaja.

Iz svih navedenih razloga, afirmativno preporučujem ovu preglednu knjigu kao podobno interdisciplinarno nastavno štivo široko usmjerenim adresatima.

Suzana Vuletić

Lovro KLADARIĆ

Kršćanska pomoć ugroženima samoubojstvom. »Da svojom rukom život upropašćujem?« (Job, 13,14b)

– Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu, Biblioteka Diacovensia, Đakovo, 2015., 128 str.

Univ. spec. theol. Lovro Kladarić objavio je knjigu, »*Kršćanska pomoć ugroženima samoubojstvom*«, u nizu Biblioteke *Diacovensia*, 2015. godine, koja čini proširenu verziju njegova specijalističkog završnog rada, naslovljena: *Pastoralni razgovori s vjernicima ugroženima samoubojstvom*. Rad je obranio na Ka-

toličkom bogoslovnom fakultetu u Đakovu 2013. godine.

Delikatna tema, za koju se opredijelio univ. spec. theol. Lovro Kladarić, proizšla je iz problematične zastupljenosti u našem konkretnom, društvenom i crkvenom pastoralnom ozračju. Ona je raširena pojava u društvu, u kojem se sve češće uočava nijekanje naravne težnje za životom, u kojem se samoubojstvo javlja kao jedan neprimjeren oblik nošenja sa životnim krizama i teškoćama te čini lakšim odabirom bijega pred 'ne' izdržljivim egzistencijalnim, psihološkim i ekonomskim situacijama ili nekim drugim životno (ne)rješivim poteškoćama.

Knjiga je podijeljena u pet poglavlja: 1) Fenomen samoubojstva; 2) Broj samoubojstava u Hrvatskoj, s posebnim osvrtom na udio samoubojstava u ukupnom broju nasilnih smrti (2001.-2013.); 3) Kršćanski stav o neprihvatljivosti samoubojstva; 4) Pastoralni razgovori s osobama ugroženim suicidom; 5) Oblici djelovanja s osobama ugroženim suicidom.

U prvom dijelu rada autor jasnim rječnikom definira samoubojstvo, dajući pritom i određeni povijesni pregled fenomena samoubojstva u raznim kulturama. Na poseban je način hvalevrijedan pregled teorija samoubojstva, gdje autor navodi pet različitih teorija (psihosociološke, kognitivne, psihoanalitičke, antropološko-kulturološke, neurobiokemijske). Konzultirajući literaturu, veoma je dobro opisao teoretske pristupe problematici samoubojstva, faktore rizika suicidalnosti, znakove i upozorenja na